

servili discere deberemus, quid in hac vita contemnendum, et quid in alia sperandum esset, in ipsa passione, in qua sibi ejus in imici magni victoresque videbantur, suscepit vocem infirmitatis nostræ, qua simul crucifigebatur vetus homo noster, ut evacuaretur corpus peccati, et dixit, « Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti<sup>1</sup> ? » Et hoc unum de quinque propositis tuis. Sic incipit Psalmus vicesimus primus, qui de passione ipsius et revelatione gratiæ, quam fidelibus faciendis liberandisque attulit, in prophetia tanto ante cantatus est.

XV. Proinde eundem Psalmum, cujus prophetiam Dominus ad se pertinere demonstrans, ejus primum versus exclamavit, cum penderet in ligno, commemorando exponendoque percurram, ut ex hoc intelligas quemadmodum gratia Testamenti Novi nec eo tempore tacebatur, quando in Vetere velabatur. Dicitur enim ex persona Christi, quod ad formam servi attinet, in qua portabatur nostra infirmitas. Dixit enim et de illo Isaias, « Ille infirmitates nostras portat, et pro nobis in doloribus est<sup>2</sup>. » Ex hujus igitur infirmitatis voce, de qua Paulus in eo quod petebat non exauditus, et ideo quodam modo derelictus, audit tamen a Domino, « Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur<sup>3</sup>: » ex voce ergo hujus infirmitatis nostræ, quam in se transfiguravit caput nostrum, dicitur in hoc Psalmo, « Deus meus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti<sup>4</sup>. » In eo quippe derelinquitur deprecans, in quo non exauditur. Hanc in se vocem transfiguravit Jesus, vocem scilicet corporis sui, hoc est, Ecclesiæ suæ a vetere homine in novum reformandæ, vocem scilicet infirmitatis suæ humanæ cui deneganda fuerant bona Veteris

<sup>1</sup> Rom. vi, 6. — <sup>2</sup> Isai. lxxi, 4. — <sup>3</sup> 2 Cor. xii, 9. — <sup>4</sup> Psal. xxi, 2.

Testamenti, ut bona Novi Testamenti optare atque sperare jam disceret.

XVI. In illis autem Veteris Testamenti bonis, ad veterem hominem pertinentibus, præcipue concupiscitur vitæ hujus productio temporalis, ut aliquanto diutius teneatur, quia semper non potest. Ideo diem mortis omnes quidem affuturum sciunt, et eum tamen omnes aut pene omnes differre conantur, etiam qui post mortem se beatius credunt esse victuros: tantam habet vim carnis et animæ dulce consortium. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit<sup>1</sup>: et propterea non vult anima vel ad tempus ab ejus etiam infirmitate discedere, quamvis eam se in fine sine infirmitate in æternum recepturam esse confidat. Proinde mente serviens legi Dei, carne autem trahens desideria peccati, quibus obedire vetat Apostolus<sup>2</sup>, mentis quidem ratione concupiscit hominiorum dissolvi, et esse cum Christo; sed id sensu carnis recusat et refugit, et si fieri possit, non vult expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est a vita, id est, ut ab infirmitate ad immortalitatem etiam ipsum corpus sine morte media transferatur.

XVII. Sed hæc verba, quibus humanus dies et vitæ hujus prolixitas concupiscitur, verba sunt delictorum, et longe sunt ab ea salute, cujus nondum rem, sed jam spem gerimus; de qua scriptum est, « Quia spe salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes<sup>3</sup>. » Ideoque et in ipso Psalmo cum dixisset, « Deus meus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti<sup>4</sup>; » continuo subjungit, « Longe a salute mea verba delictorum meorum, » id est, hæc verba delictorum meorum sunt, et longe ab illa salute mea sunt, quam mei non Veteris, sed Novi Testamenti gratia pollicetur. Quan-

<sup>1</sup> Ephes. v, 29. — <sup>2</sup> Rom. vii, 25. — <sup>3</sup> Id. viii, 24. — <sup>4</sup> Psal. xxi, 2.



quam etiam sic distingui potest, « Deus meus, Deus » meus, respice in me, quare me dereliquisti longe a salute » mea, » tanquam diceret, relinquendo me, hoc est, non me exaudiendo, longe factus es a salute mea, praesenti scilicet salute hujus vitae; ut alius sensus sit, Verba delictorum meorum, id est, ista quae dixi verba sunt delictorum meorum, quia verba sunt carnalium desideriorum.

XVIII. Haec ex persona sui corporis Christus dicit, quod est Ecclesia. Haec ex persona dicit infirmitatis carnis peccati, quam transfiguravit in eam, quam sumpsit ex Virgine, similitudinem carnis peccati. Haec Sponsus, ex persona sponsae loquitur, quia univit eam sibi quodam modo. Et apud Isaïam, ubi dicit, « Sicut sponso alligavit mihi mitram, et sicut sponsam ornavit me ornameto: alligavit mihi, et ornavit me<sup>1</sup>, » tanquam unius vox est, et tamen sponsum et sponsam Christum intelligimus et Ecclesiam. Sed, « Erunt duo in carne una, » Sacramentum magnum, dicit Apostolus, in Christo » et in Ecclesia<sup>2</sup>: » igitur non jam duo, sed una caro. Si ergo caro una, profecto competenter etiam vox una. Quid hic quaeris humana infirmitas vocem Verbi, per quod facta sunt omnia? Audi potius vocem carnis, quae facta est inter omnia: quoniam Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Audi potius medicinae vocem, qua sanaris ut videas Deum, quem tibi videndum distulit, hominem autem videndum attulit, occidendum obtulit, imitandum contulit, credendum transtulit, ut ista fide ad videndum Deum mentis oculus sanaretur. Quid ergo dedignamur audire vocem corporis ex ore capitis? Ecclesia in illo patiebatur quando pro Ecclesia patiebatur. Sicut etiam in Ecclesia patiebatur ipse, quando pro

<sup>1</sup> Isaï. lxi, 10. — <sup>2</sup> Ephes. v, 32.

illo Ecclesia patiebatur. Nam sicut audivimus Ecclesiae vocem in Christo patientis; « Deus Deus meus, respice<sup>1</sup> » etc. sic etiam audivimus Christi vocem in Ecclesia » patientis, « Saule, Saule, quid me persequeris<sup>2</sup>? »

XIX. Cum itaque non exaudimur ad temporalia bona retinenda vel adipiscenda, quando pro his deprecamur Deum, in eo quod nos non exaudit, derelinquit nos: sed ad potiora, quae vult ut intelligamus et praefereamus et concupiscamus, non nos derelinquit. Une sequitur Psalmus, et dicit, « Clamavi ad te per diem, nec exaudies; » et nocte, etiam hic subauditur, Nec exaudies. » Sed vide quid adjungit: « Et non ad insipientiam mihi<sup>3</sup>. » Hoc ergo dicit: Non me quidem exaudies clamantem per diem, id est, in rebus prosperis, ut eas non amittam; et nocte, id est, in rebus adversis, ut prospera quae amissa sunt, redeant: verum hoc mihi non ad insipientiam facies, sed potius ut sapiam quid jam per Novi Testamenti gratiam a te expectare, quid desiderare, quid poscere debeam. Clamo quippe ego ut mihi bona temporalia non auferantur: « Tu autem in sancto habitas laus » Israël<sup>4</sup>. » Nolo ut derelinquas concupiscentiam meam, qua carnalem felicitatem requiro. Verum haec est in sordibus vetustatis, tu autem quaeris munditiam novitatis, non exaudiendo istam cupiditatem relinquis, quia charitatem in qua habites, requiris. Charitas autem Dei diffunditur in cordibus nostris, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis<sup>5</sup>. Ideo « In sancto habitas laus Israël; » laus videntium te, quia non in se laudantur, sed in te. Quid enim habent quod non acceperunt<sup>6</sup>? ut qui gloriatur, in Domino gloriatur<sup>7</sup>.

XX. Haec est gratia Novi Testamenti: nam in Veteri

<sup>1</sup> Psal. xxi, 2. — <sup>2</sup> Act. ix, 4. — <sup>3</sup> Psal. xxi, 3. — <sup>4</sup> Ibid. 4. — <sup>5</sup> Rom. v, 5. — <sup>6</sup> I Cor. iv, 7. — <sup>7</sup> I Cor. i, 31.



Testamento, quando commendabas, non nisi a te peti sperarique debere etiam ipsam terrenam temporalemque felicitatem; « In te speraverunt patres nostri, speraverunt, et eruisti eos. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt; in te speraverunt, et non sunt confusi<sup>1</sup>. » Illos quippe patres inter inimicos suos viventes, et divitiis implesti, et ab hostibus eruisti gloriosasque victorias reportare fecisti, et de diversis eos mortibus liberasti. Pro alio subiecisti ne feriretur, arietem<sup>2</sup>. Alium de putredine sanum, et ei dupla quæ amiserat reddidisti<sup>3</sup>. Alium inter leones esurientes illæsum integrumque servasti<sup>4</sup>. Aliorum inter flammæ deambulantium grata voce laudatus es<sup>5</sup>. Tale aliquid in Christo expectabant fieri Judæi, unde probarent si vere Filius Dei esset. Ex eorum persona et in libro Sapientiæ dicitur, « Morte turpissima condemnemus illum: Erit enim respectus in sermonibus ipsius. Si enim verus Dei Filius est, suscipiet eum et liberabit eum de manibus contrariorum. Hæc, inquit, cogitaverunt: » et erraverunt; excæcavit enim eos malitia eorum<sup>6</sup>. » Attendentes quippe tempus Veteris Testamenti, et illam patrum etiam temporalem felicitatem, in qua illis exhibenda demonstravit Deus etiam talia dona sua esse, non viderunt jam esse tempus quo revelaretur in Christo, bona æterna proprie Deum præstare justis, qui bona temporalia præstat et impiis.

XXI. Denique cum dixisset: « In te speraverunt patres nostri, speraverunt, et eruisti eos. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt; in te speraverunt, et non sunt confusi; » vide quid adjunxerit: « Ego autem sum vermis, et non homo<sup>7</sup>. » Quod videtur quidem ad commendandam humilitatem simpliciter dictum, ut se in

<sup>1</sup> Psal. xxi, 5, 6. — <sup>2</sup> Gen. xxxii, 13. — <sup>3</sup> Job. xlii, 10. — <sup>4</sup> Dan. xiv, 30. — <sup>5</sup> Id. iii, 51. — <sup>6</sup> Sap. ii, 20. — <sup>7</sup> Psal. xxi, 5-7.

oculis persequentium, abjectissimum quiddam et contemptissimum demonstraret: sed non est contemnenda alitudo secreti profunditasque mysterii, præsertim in eis verbis, quæ tanto Salvatori in prædicatione prophetiæ coaptantur. Dictus est hinc sensus elegantissimus a<sup>1</sup> prioribus, ideo se hoc nomine Christum prænuntiari voluisse, quia vermis de carne sine concubitu nascitur, sicut ille natus est de virgine. Sed in libro suo Job, cum de creaturis coelestibus loqueretur, quod in Dei conspectu etiam vix ipsæ mundæ sint: « Quanto magis, inquit, » homo putredo et filius hominis vermis<sup>2</sup>? » Putredinem pro mortalitate posuit, quæ jam velut conceptam gerit moriendi necessitatem, in quam peccando contrusus est homo; et filium hominis vermem natum de putredine quasi putrem, hoc est, de mortalitate mortalem. Ac per hoc in his verbis Psalmi, alium sensum nos quærere admonuit; illo quidem salvo neque reprobato: ut non solum scrutemur quod ait: « Ego autem sum vermis, » sed etiam illud quod addidit: « Et non homo<sup>3</sup>: » secundum illud quod de libro Job commemoravi, tanquam diceret: Ego autem sum filius hominis, et non homo: non quod homo non sit Christus, de quo dicit Apostolus: « Unus est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus<sup>4</sup>: » omnis enim filius hominis, homo est: sed ad quemdam respicit sensus iste, qui sic homo fuerit, ut non esset filius hominis, id est, Adam. Forte ergo sic est dictum: « Ego autem sum vermis, et non homo, » id est, Ego autem sum filius hominis, et non homo: tanquam diceretur: Ego autem sum Christus, in quo omnes vivificantur; non Adam, in quo omnes moriuntur.

XXII. Ac per hoc homines discite per gratiam Novi

<sup>1</sup> Orig. hom. 15. in Luc. et Ambros. in hunc Psal. — <sup>2</sup> Job. xxv, 5. — <sup>3</sup> Psal. xxi, 7. — <sup>4</sup> 1 Tim. ii, 5.



Testamenti jam vitam concupiscere sempiternam. Quid pro magno ita vos vultis a Domino de morte liberari, sicut liberati sunt patres vestri, quando commendabat Deus etiam terrenæ felicitatis præter se non esse alium largitorem? illa felicitas ad veterem hominem pertinet, quæ vetustas ab Adam cœpit. « Ego autem sum vermis, » et non homo, » Christus, non Adam. A veteri veteres fuistis, a novo novi estote: ab Adam homines, a Christo filii hominum. Non enim sine causa familiarissime Dominus in Evangelio se filium hominis dicit magis quam hominem<sup>1</sup>, nec sine causa in alio Psalmo: « Homines, » inquit, et jumenta salvos facies, Domine, sicut multiplicata est misericordia tua, Deus<sup>2</sup>. » Abs te quippe etiam ista salus hominibus jumentisque communis. Sed habent aliam homines novi propriam quamdam et a jumentorum consortio separatam quæ ad Novum pertinet Testamentum. Habent omnino: nam de illa ibidem sequitur et dicit: « Filii autem hominum sub tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos. » Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen. » Certe et hic cum superius dixisset, « Homines; » posterius dixit: « Filii autem hominum, » tanquam distinguens ab hominibus filios hominum. In illa quippe felicitate ejus salutis, quæ communis est hominibus et jumentis, eo nomine illos appellare voluit, quo demonstrarentur ad illum primum hominem pertinere, quo vetustas cœpit et mors, qui sic fuit homo, ut non esset filius hominis. Istis autem posterioribus, qui sperant aliam felicitatem, et fontis vitæ ineffabilem voluptatem, et sempiterni luminis lumen, hoc nomen imposuit, quo se familiarius appellari voluit Dominus eorum,

<sup>1</sup> Matth. xvii, 9. — <sup>2</sup> Psal. xxxv, 7.

in quos talis gratia revelata est, eosque filios hominum potius quam homines appellavit.

XXIII. Non autem existimes quasi locutionis regulam figi perpetua lege servandam, ut ubicumque legeris « Homines aut filios hominum, » secundum hanc distinctionem semper intelligas: sed ut se habuerit circumstantia lectionis, unde sensus si patet, hauritur; si latet, eruitur. Sicut in hoc loco Psalmi hujus, quem non moveat distinctionis intentio? cum ille qui dixerat: « In te » speraverunt patres nostri, et eruisti eos. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te speraverunt, et non » sunt confusi, » subjungit, « Ego autem: » non enim ait sic: Et ego, sed, « Ego autem. » Quid ergo iste, qui se ita distinguit? « Ego autem sum vermis, inquit, et non » homo, » tanquam illis quos exaudisti et eruisti, eam commendares felicitatem, quæ ad Vetus pertinens Testamentum, homini veteri tribuenda esset, qui cœpit ab Adam. « Ego autem sum vermis, » hoc est filius hominis, non homo, sicut ille homo qui non fuit filius hominis.

XXIV. Ac per hoc et quod sequitur: « Opprobrium » hominum, et abjectio plebis. Omnes qui conspiciebant » me, subsannabant me, et locuti sunt labiis, et moverunt caput. Speravit in Deum: eruat eum, salvum faciat eum, quoniam vult eum<sup>1</sup>. » Hoc in labiis, non in corde dixerunt, insultando quod non fieret, non credendo quod futurum esset. Factum est autem et hoc, sed sicut fieri oportebat in filio hominis, in quo spes æternæ vitæ fuerat revelanda ad Novum pertinens Testamentum, non sicut illi expectabant; et quia fieri non videbant, tanquam superato insultabant, pertinentes ad Testamentum Vetus et hominem in quo omnes moriuntur,

<sup>1</sup> Psal. xxi, 7-9.



non ad filium hominis in quo omnes vivificabuntur. Mortem quippe intulit homo sibi filioque hominis : vitam vero attulit homini moriens et resurgens filius hominis, opprobrium hominum et abjectio plebis usque ad mortem. Hoc enim voluit pati in conspectu inimicorum, quo eum tanquam derelictum putarent, ut gratia commendaretur Novi Testamenti, qua disceremus aliam quærere felicitatem, quæ nunc est in fide, postea vero erit in specie. « Quamdiu enim sumus in corpore, ait Apostolus, peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, non per speciem. » Et ideo nunc in spe, tunc in re.

XXV. Denique resurrectionem suam, quam non sicut nostram in longum differri oportebat, ut in exemplo carnis ejus disceremus, quid in nostra sperare deberemus, noluit alienis demonstrare, sed suis : alienis dico, non natura, sed vitio, quod semper est contra naturam. Mortuus est ergo in conspectu hominum, resurrexit autem in conspectu filiorum hominum : quia mors ad hominem pertinebat, resurrectio ad filium hominis. « Sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur<sup>1</sup>. » Ut igitur exemplo suæ carnis exhortaretur fideles suos temporalem pro æterna felicitatem contemnere, usque ad mortem pertulit persequentes atque sævientes, et quasi victo et oppresso superbe illudentes. Quod autem carnem suam resuscitavit, et Discipulorum conspectibus et contactibus reddidit, eis que videntibus ascendit in cœlum, ipsos ædificavit, et quid expectare, quid prædicare deberent, evidentissima veritate demonstravit. Illos autem a quibus tanta mala usque ad mortem pertulerat, quasi de illo superato et extincto gloriantes, in ea opinione dereliquit ; ut quisquis eorum salute æterna salvus fieri vellet, hoc de illius mortui re-

<sup>1</sup> 1 Cor. xv, 22.

surrectione crederet, quod ii, qui viderunt, signis contestantibus prædicaverunt, et pro ea prædicatione similia perpeti non dubitaverunt.

XXVI. Quapropter etiam Jacobus unus ex Apostolis ejus, in Epistola sua, cum hortaretur fideles, qui post passionem et resurrectionem Christi adhuc in ista vita tenebantur<sup>1</sup>, dispensationem Veteris Testamenti Novique distinguens : « Sustinentiam, inquit, Job audistis, et finem Domini vidistis<sup>2</sup> : » ne ideo patienter sustinerent temporalia mala, ut sibi hoc restitueretur quod recepisse legimus Job. Nam et ab illo vulnere atque putredine salvus factus est, et ei cuncta, quæ amiserat, duplicia sunt restituta : ubi etiam commendata est resurrectionis fides. Nam filii non dupli, sed totidem redditi, etiam illos quos amiserat resurrecturos significarunt, ut sic ipsi quoque illis prioribus juncti a restitutione dupli non invenirentur alieni. Ut ergo non talem remunerationem sperarem, quando mala temporalia pateremur, non ait : Sustinentiam et finem Job audistis, sed ait : « Sustinentiam Job audistis, et finem Domini vidistis : » tanquam diceret : Mala temporalia sicut Job sustinete, sed pro hac sustinentia non temporalia bona sperate, quæ illi aucta redierunt, sed æterna potius, quæ in Domino præcesserunt. Job ergo de illis patribus erat, qui exclamaverunt, et salvi facti sunt. Cum enim dicit : « Ego autem, » satis insinuat qua salute illos salvos esse factos velit intelligi, in qua ipse utique derelictus est : non quod illi a salute æterna fuerint alieni, sed in occulto tunc erat quod in Christo fuerat revelandum. In Veteri quippe Testamento velamen est, quod tunc auferetur, cum ad Christum quisque inde transierit. Quo crucifixo velamen etiam templi scissum est<sup>3</sup>, ut significaretur quod

<sup>1</sup> Jacob. v, 11. — <sup>2</sup> Job. xlii, 10. — <sup>3</sup> Matth. xxvii, 51.



Apostolus de velamine Veteris Testamenti dixit : « Quoniam in Christo evacuatur<sup>1</sup>. »

XXVII. Nam et in illis patribus quamvis rarissima, tamen fuerunt, et usque ad mortem exempla patientiæ, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ<sup>2</sup>, quorum sanguinem dicit Dominus Jesus et ab eis exigendum, qui in patrum suorum, a quibus illi occisi sunt, iniquitate persisterent : et in Novo Testamento nec defuit, nec deest honorum fidelium multitudo, qui etiam ista temporali felicitate præpollent, et in ea largitoris Dei bonitatem misericordiamque experiantur, tenentes tamen quod dispensator Novi Testamenti divitibus hujus sæculi Apostolus præcepit, non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum, ut bene faciant, divites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam<sup>3</sup>; qualis in Christi non tantum spiritu, verumetiam carne manifestata est, cum resurrexit a mortuis, non qualem Judæi in illo peremerunt, quando eum de manibus eorum Deus non eruit, eumque dereliquisse visus est exclamantem : « Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? » ut eo modo in se transfiguraret Martyres suos, qui etsi mori nollent, quod etiam Petro dixit : « Alter te cinget, et feret quo tu non vis, » significans qua morte clarificaturus erat Deum<sup>4</sup>, » et ob hoc a Deo suo derelicti viderentur ad tempus, cum eis præstare nollet quod vellent, illam vocem cordis emitterent, illumque adhiberent pietatis affectum, quem passione impendente ore proprio Dominus expressit, eos in

<sup>1</sup> 2 Cor. iii, 14. — <sup>2</sup> Luc. xi, 51. — <sup>3</sup> 1 Tim. vi, 17. — <sup>4</sup> Joan. xxi, 18.

se identidem transfigurans : « Verum non quod ego volo, » sed quod tu vis, Pater<sup>1</sup>. »

XXVIII. In quo enim primitus nisi in ipso capite nostro apparere debuit, propter quam vitam Christiani sumus? Propterea non ait, Deus meus, Deus meus dereliquisti me : sed causam commonuit requirendam, cum addidit, « Ut quid dereliquisti me, » id est, quare, propter quid, quam ob causam? Profecto enim erat aliqua causa, eaque non parva, ut Noë liberaret de diluvio, Loth de cœlesti incendio, Isaac de imminente gladio, Joseph de calumnia mulieris et custodia carceris, Moysen ab Ægyptiis, Raab ab excidio civitatis, Susannam a testibus falsis, Daniele a leonibus, tres viros ab ignibus, aliosque patres qui exclamaverunt, et salvi facti sunt; et Christum de manibus Judæorum non liberaret, eumque in potestate sævientium usque ad mortis exitum dereliqueret. Ut quid hoc? propter quid hoc? nisi propter illud quod paulo post in eodem Psalmo dicit, « Non ad insipientiam mihi, » hoc est, corpori meo, Ecclesiæ meæ, minimis meis? Nam et in Evangelio, « Quando uni ex minimis meis fecistis, inquit, mihi fecistis<sup>1</sup>. » Sic itaque dictum est, « Et non ad insipientiam mihi : » quomodo dictum est, « Mihi fecistis. » Et sic dictum est, « Quare me dereliquisti : » quomodo dictum est; « Qui vos recipit, me recipit : et qui vos spernit, et me spernit<sup>2</sup>. » Non ergo ad insipientiam nobis, sed ut sapiamus, non propter istam vitam; in qua nos Deus aliquando usque ad mortem persequentium manibus derelinquit, sed propter illam sempiternam nos debere esse christianos; quia hoc in illo præcessisse intuemur, ex cujus nomine sic vocamur.

XXIX. Ecce ita factum est; tamen tam multi non ob

<sup>1</sup> Matth. xxvi, 39. — <sup>2</sup> Id. xxv, 44. — <sup>3</sup> Luc. x, 16.



aliud volunt esse christiani, nisi ut hujus vitæ felicitate perfruantur, ideoque illa deficiente deficiunt. Quid si non in ipso nostro capite tam insigne constitueretur exemplum, quo disceremus pro cœlestibus terrena contemnere, non respicientes quæ videntur, sed quæ non videntur? « Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ » autem non videntur æterna<sup>1</sup>. » Quos in se vocibus illis transfigurare dignatus est. Nam quantum ad ipsum attinet, quomodo vellet liberari ab illa hora, qui propterea venerat in illam horam? Aut quomodo sic loquebatur, quasi quod nollet ei accideret, cum potestatem habuerit ponendi animam suam; et iterum sumendi eam, nec eam quisquam tolleret ab illo, sed eam ipse poneret et resumeret, sicut in Evangelio dicit<sup>2</sup>? Sed procul dubio nos in illis vocibus eramus, et caput pro suo corpore loquebatur, non disjuncta significatione vocis, ubi connexio non disjungitur unitatis.

XXX. Denique in Psalmo sequitur, et orans adverte quid dicat: « Quoniam, inquit, extraxisti me de ventre, » spes mea ab uberibus matris meæ. In te jactatus sum ex » utero, de ventre matris meæ Deus meus es tu<sup>3</sup>: » tanquam diceret: De alia re, et ab alia re in aliam rem me trajecisti, ut tu sis mihi bonum, pro terrenis bonis mortalitatis hujus, quam in matris ventre sortitus sum cujus ubera suxi. Hæc enim vetustas est, de qua me tu extraxisti; et illa carnalis nativitatis bona sunt, a quibus tu spes mea es; inde enim ad te conversus sum. « Et ex utero, » id est, qui ex his in utero inchoavi, « In te jactatus sum, » ad te scilicet transiens, totum me tibi committens. Ideoque « De ventre matris meæ, » id est de bonis carnis, quam sumpsi in ventre matris meæ, « Deus meus es tu, » ut de his tu sis bonum meum: ea locutione dictum est, ac si diceretur, verbi

<sup>1</sup> 2 Cor. iv, 18. — <sup>2</sup> Joan, x, 18. — <sup>3</sup> Psal. xxi, 10.

gratia, de terra cœlum habito, hoc est, hinc illo emigravi: et ista nostra in illum transfiguratio est, qui per gratiam Testamenti Novi mutamus vitam, transeuntes de vetere ad novam. Nam ille hanc rem sacramento suæ passionis resurrectionisque significans, carnem mutavit de mortalitate ad immortalitatem: vitam vero non mutavit de vetustate in novitatem, qui nunquam fuit in impietate, unde transiret ad pietatem.

XXXI. Quanquam non defuerunt qui hoc quod dictum est<sup>1</sup>, « De ventre matris meæ Deus meus es tu, » ideo ad ipsum caput nostrum pertinere sentirent, quoniam Pater in tantum est Deus ejus, in quantum homo est in forma servi, non in quantum illi æqualis in forma Dei est: ideo « De ventre matris meæ Deus meus es tu, » ac si diceret, ex eo quod homo factus sum, Deus meus es tu. Sed quid est, « Tu extraxisti me de ventre, » si ad ipsum Jesum de virgine procreatum refertur? quasi alios Deus non extrahat, in cujus providentia est omnis ordo nascendi: an inde significare voluit patrum virginis servata virginitatis integritate mirabili, cum ait, « Tu extraxisti me de ventre matris meæ; » ut quod illic mirabiliter factum est, cum Deus fecisse dicitur, nemini incredibile videatur? Quid ergo est et illud, « Spes mea ab uberibus matris meæ? » Quomodo et hoc ad ipsum caput Ecclesiæ referri potest, quasi spes ejus quæ in Deo est, a matris uberibus ei cœperit, non et ante in ipso utero? Neque enim spes alia intelligenda est; nisi qua futurum erat ut Deus eum exaltaret a mortuis. Totum hoc quippe, secundum id quod homo factus est, dicitur. An forte quia ubera foeminarum ab ipso conceptu in ubertatem promoveri perhibentur, sic intelligi voluit, « Ab uberibus; » tanquam diceret, ex quo carnem sumpsi,

<sup>1</sup> Ambros. lib. 1. de Fide, c. 6.



cui carni fuerat speranda immortalitas : ut non ante spes ei esset, cum in forma Dei esset, in qua nihil in melius mutandum esset; « Sed ab uberibus matris, » id est, ab ipsa susceptione carnis, quæ concipiebatur in spe, cujus spei res futura erat, cum ad immortalitatem de morte transiret.

XXXII. Sed quod dictum est, « In te jactatus sum ex » utero, » quomodo coaptari capiti possit, ignoro : quasi in utero cum esset, non in Deo fuerit, in quo vivimus, movemur, et sumus<sup>1</sup>; aut illius infantis anima rationalis, ex quo caro processit ex utero, Deum sperare cœperit. Nisi forte credendum est, jam nato animam rationalem accessisse, quæ intra viscera matris adhuc ei defuisset : et quoniam eadem anima, quæ carni jam natæ addita est, Deo inhærebat, ideo secundum eandem carnem dictum esse existimandum est, « In te jactatus sum ex utero, » tanquam diceret : Eam sortitus sum animam ex utero, quæ tibi cohæreret. Sed quis audeat in hanc se temere præcipitare sententiam? cum ratio de adventu vel exortu animæ in tanto naturæ profundo sic lateat, ut satius sit eam semper quærere quamdiu in hac vita sumus, quam aliquando invenisse præsumere. Ex illa vero in se ipsum transfiguratione nostra quemadmodum possint hæc accipi, dictum est. Si quid autem dici potuit convenientius vel potuerit, nullius præjudicamus ingenio, doctrinæ nullius invidemus.

XXXIII. Jam illud quod sequitur. « Ne discedas a » me, quoniam tribulatio proxima est, » vide ut illuminet, quemadmodum dictum sit, « Quare me dereliquisti<sup>2</sup>. » Quomodo enim dereliquit, cui dicitur, « Ne discedas a » me, » nisi quia dereliquit vitæ veteris temporalem felicitatem? Rogatur autem ne discedat et deserat spem vitæ

<sup>1</sup> Act. xvii, 28. — <sup>2</sup> Psal. xxi, 12.

æternæ. Sed quid est, « Quoniam tribulatio proxima » est? » quasi ei passio adhuc immineret, cum in ipsa media passione ista dicere intelligatur, quæ de illo in hoc Psalmo prophetata sunt. Hic enim dicitur est etiam, quæ in Evangelio apertissime scripta sunt; « Diviserunt sibi » vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sor- » tem<sup>1</sup>; » quod factum est cum jam penderet in ligno. Quid est ergo, « Tribulatio proxima est, » in qua media loquebatur? Sed nimirum illud vult intelligi, quia cum caro in doloribus est et in pœnis, profecto anima tunc habet magnum agonem patientiæ, in quo ne deficiat, laborandum et orandum est. Nihil est autem animæ sua carne propinquius : ideo mundi hujus quilibet magnus perfectusque contemptor, cum alibi patitur, nihil patitur. Potest enim adhibere vigilem rationem, cum amittit bona quæ extrinsecus sunt, et ab animo sapientis, qui ex cupiditate non hæret, sine dubio longe sunt; et non curare quod patitur, quia nec patitur. Cum vero amittit præcipua corporis bona, id est, corporis vitam hac salutem, jam tribulatio proxima est animi bonis, quibus ipse intus tanquam corporis dominus est : quid faciet qualibet ratione, ut non doleat cum corpus vulneratur aut uritur, cui tanto implicatur consortio, ut pati possit, non dolere non possit?

XXXIV. Ideo et diabolus hunc nocendi ordinem tenens, illius magni viri, quem postulaverat tentandum, prius externa bona accepit in potestatem, quibus ablatis et perditis, cum illum inconcussum videret, dixerat enim, « Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum<sup>2</sup>: » etiam carnem cruciandam vulnere postulavit, tali cum eo confligens certamine, ut bona proxima invaderet, hoc

<sup>1</sup> Matth. xxvii, 35. — <sup>2</sup> Job. i, 21.